

opinie

Wij zijn een vergeten groep

Lilian Hulzebos
lezeres te Hoogezand

Al langere tijd heb ik iets op het hart. Nu aan de orde komt dat kinderen van laagopgeleide ouders minder kansen krijgen en zelfs een lager schooladvies wil ik graag iets onder de aandacht brengen van minister Bussemaker van onderwijs.

Eerst een korte schets van onze situatie. Mijn partner (46) heeft lts gedaan en werkt in de metaal. Ik (46) heb een hbo-opleiding (bibliothecaris) en werk in de Openbare Bibliotheek als medewerker pr en educatie. Gezamenlijk zitten we denk ik aan de onderkant van de middeninkomens.

Nu gaan onze kinderen straks studeren en moeten ze alles lenen. Wij kunnen de studie niet financieren. Ze hebben allebei vrienden met ouders die wel hun studie kunnen financieren. Dit betekent concreet dat onze kinderen niet op kamers kunnen gaan en dus beperkt zijn tot een studie in Groningen (we wonen in Veendam). Dat in tegenstelling tot hun vrienden. Onze kinderen starten na hun studie bovendien met een enorme studieschuld, in tegenstelling tot hun vrienden.

Dit zet hen dus op een enorme achterstand die ik onbegrijpelijk vind. Afgezien hiervan is het zelfstandig op kamers wonen een mooie stap op weg naar zelfstandigheid, weet ik uit eigen ervaring. Die wordt hen nu ontnomen. Voorheen kreeg iedereen een basisbeurs, ook degenen van wie de ouders de studie konden financieren. Nu is het naar mijn idee helemaal doorgeslagen naar de andere kant. Ongelijke kansen in het onderwijs en in de maatschappij.

Mijn partner werkt 40, ik 28 uur. Met moeite kunnen wij de sport en muzieklessen betalen. Naast onderwijs vind ik dit ook belangrijk voor hun ontwikkeling overigens. Het is goed dat er regelingen zijn voor mensen met lage inkomens, maar het is soms wrang om te zien dat die kinderen wel op paardrijles kunnen terwijl dit voor onze dochter buiten haar bereik was.

Kortom, ik heb het gevoel dat de lagere middeninkomens een vergeten groep zijn. We zijn betrokken ouders, we doen vrijwilligerswerk, verzorgen onze ouders en hebben geen huishoudster. Ons werk levert een belangrijke bijdrage aan de maatschappij maar levert financieel minder op dan dat van de ouders van de vrienden en vriendinnen van onze kinderen.

Waarom krijgen zij dan niet op zijn minst enige financiële ondersteuning bij hun studie straks, wat toch de basis is voor een goede toekomst?

Kinderen van lagere middeninkomens hebben ook een achterstand

We zijn niet meer zo onder de indruk van een uniform of witte jas. Toch is gezag kunnen uitoefenen en het ondergaan cruciaal in een democratische cultuur, legt Evelien Tonkens uit.

Gezag ondergaan is ook een kunst

Een dronken burgemeester stapt op, een arts heeft onzorgvuldig gehandeld door belangen niet te melden, en een ziekenhuis verzwijgt dodelijke fouten. Het is een greep uit nieuwsberichten van de afgelopen weken. Ze roepen de vraag op of gezagsdragers de macht en het gezag die we ze toekennen wel verdienen. Zijn ze nog wel in staat zich aan democratisch afgesproken regels te houden?

Een andere greep uit de nieuwsberichten: jongens mishandelen een conductrice die hen om een kaartje vraagt. Een man krijgt een taakstraf voor het bespugen van een GVB-medewerker. Dat roept de vraag op: kunnen burgers wel omgaan met gezag? Zijn zij wel in staat zich aan democratisch afgesproken regels te houden?

Spugen en schoppen

Gezag is een klemmend probleem in onze samenleving. Gezag is de afgelopen decennia effectief uitgekleeft: fouten en missers liggen veel sneller op straat en burgers zijn niet meer onder de indruk van een witte jas of toga. Dat is een grote democratische verworvenheid. Maar met het uitkleden van gezag is ons respect voor gezagsdragers navenant geslonken.

Dat uit zich niet alleen in spugen en schoppen als burgers door gezagsdragers worden aangesproken. Het uit zich ook in verbale arrogantie. Zoals een inwoner die tegen de wethouder zegt: "Ik verdien zes keer zoveel als jij, dus ik hoef helemaal niet naar jou te luisteren". Of universitair geschoolde ouders die geen respect hebben voor docenten met 'slechts' hbo en hun gezag ondermijnen.

Gezag van personen is deels vervangen door onpersoonlijke (ICT-gestuurde) systemen. Die zijn veel autoritairder en grilliger dan de personen die ze vervangen. In de zorg bijvoorbeeld dicteren computers welke handelingen zorgverleners moeten verrichten en hoeveel minuten dat mag duren. Dit kan van de ene op de andere dag veranderen. Met personen die ons zeggen wat we moeten doen, kunnen we tenminste nog in gesprek; met computersystemen niet.

Vuistregels

Gezag moeten we in onze egalitaire, democratische samenleving heruitvinden. Sommige mensen zijn nog steeds heel bescheiden en moeten nog leren om meer voor zichzelf op te komen. Maar de meeste mensen zijn mondig genoeg. Het wordt tijd om een volgende stap te maken in de ontwikkeling van een democratische cultuur. Een paar vuistregels voor mondige burgers:

- Begrijp gezag als een rollenspel. Burgerschap is regeren en geregeerd worden. De kunst is om deze rollen soepel en veelvuldig af te wisselen. Het ene moment je mond roeren, het andere moment alleen maar luisteren.
- Erken dat we tegenstrijdige eisen stellen aan gezag waar gezagsdragers

Voetbalfan in conclaaf met een agent. 'Betwist gezag, maar doe dat met mate', stelt Evelien Tonkens. Zij stelde vuistregels op voor mondige burgers. FOTO ANP

nooit aan kunnen voldoen. We willen bijvoorbeeld dat het gezag iedereen gelijk behandelt, maar we willen ook als uniek persoon gezien worden en speciaal behandeld worden als ons dat uitkomt.

- Accepteer dat gezag van alle kanten komt. Gezagsdragers hoeven niet beter, of slimmer of hogeropgeleid te zijn dan wij (en al helemaal niet rijker of sterker). Ze moeten een rol vervullen. Dat kan alleen als anderen hen die rol laten spelen. Gezag is een afspraak, teneinde communicatie soepel te laten lopen. De conducteur met een mbo-diploma is de baas in de trein, ook over de hoogleraar en de judokampioen. En de scheidsrechter van dienst is misschien niet de beste beoordelaar, maar wel degene die bereid was zijn zaterdagochtend op te offeren.

- Ken eerst gezag toe, voor je het betwist. Gezagsdragers hebben enig gezag nodig om te kunnen functioneren. Als ouders meteen klaarstaan om de eerste de beste uitspraak van de docent te bekritisieren, of als burgers of media een wethouder meteen fileren, dan kunnen zij hun taak niet uitoefenen.

- Betwist gezag, maar doe dat met mate. Natuurlijk moet gezag regelmatig gecontroleerd en zo nodig bekritiseerd worden. Maar wees selectief in de wijze en het moment waarop, en de persoon die je tegenspreekt. Is dit de juiste persoon of voert die ook slechts instructies van de baas of de computer uit en moet je dus elders je beklag doen? Is dit het goede moment? En wat is een respectvolle toon?

- Wees gezagsdragers vaker dankbaar. Gezag uitoefenen is vaak corvee: zo leuk is het niet om een bewonersvereniging te besturen, maar iemand moet het doen. Je hoeft het ook niet volledig met de beslissingen van gezagsdragers eens te zijn om hen te steunen.

Democratie is niet alleen een kwestie van regels en procedures, maar ook van cultuur en omgangsvormen. Voor een democratische cultuur is de kunst van gezag uitoefenen en ondergaan cruciaal.

Dit artikel is gebaseerd op de inaugurele rede van Evelien Tonkens, die zij gisteren uitsprak.

Evelien Tonkens
hoogleraar burgerschap aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht.